

dominantně zastoupeny hvězdoš (*Callitriche hamulata*), lakušník (*Batrachium sp.*), stolístek klasnatý (*Myriophyllum spicatum*), zevar jednoduchý (*Sparganium emersum*), rdest kadeřavý (*Potamogeton crispus*), chráněný rdest prorostlý (*Potamogeton perfoliatus*) a další. Mnoho z těchto rostlin vytváří rozsáhlé porosty (např. „hvězdošové koberce“). V klidných zátočinách a ve slepých ramelech se setkáme nejčastěji se stulíkem žlutým (*Nuphar lutea*), šípatkou střelolistou (*Sagittaria sagittifolia*), závitkou mnohokořennou (*Spirodela polyrhiza*), rdestem hřebenitým (*Potamogeton pectinatus*) a dalšími druhy. Kombinace těchto rostlin vytváří fascinující porosty a tento pocit umocňuje období jejich květu. V zatopených terénních depresích s nižší vodní hladinou se objevuje puškovec obecný (*Acorus calamus*), d'áblík bahenní (*Calla palustris*) nebo zajímavá žebkatka bahenní (*Hottonia palustris*) vytvářející v červnu bílá hroznovitá květenství. Při březích řeky se setkáme s častou ostřicí Buekovou (*Carex buekii*), která tvoří rozsáhlé porosty vysokých bultů. Mnohdy se objevuje invazní rostlina netýkavka žlznatá (*Impatiens glandulifera*) a popínavý štětinec laločnatý (*Echynocystis lobata*).

Na závěr si neodpustíme kratičkou sondu do živočišné říše, která také skýtá mnohá překvapení. Pravidelně zde loví volavka popelavá (*Ardea cinerea*), ledňáček říční (*Alcedo atthis*), v zimně zde přelétá kormorán (*Phalacrocorax carbo*). Jsou tu i bezobratlí živočichové, skupina méně známá, ale o to zajímavější. Pozoruhodnou skupinou z řádu hmyzu jsou drobné mandelinky - rákosníčci (*Donaciinae*). Tito rákosníčci jsou vázání svým vývojem a žírem na hydrofytní vegetaci, a to každý druh rákosníčka na jiný druh rostliny. A tak na stulíku (*Nuphar lutea*) nalezneme druh *Donacia*

crassipes, na zevaru zase *Donacia marginata*. *Donacia dentata* je vázaná na žabník jitrocelový (*Alisma plantago aquatica*) nebo na šípatku střelolistou (*Sagittaria sagittifolia*). A setkat se můžeme ještě s dalšími asi sedmi až osmi druhy rákosníčků různého stupně rozšířenosti a vzácnosti.

Řeka a její niva je samozřejmě životním prostředím také ryb, obojživelníků a dalších drobných živočichů, kteří dokáží umocnit kvalitu tohoto prvku v krajině.

Zdeněk Buchtele

Alžbětiny lázně a jejich proměna.

(Obec Sangerberg - Prameny u Mariánských Lázní)

K založení lázní došlo v roce 1872 a byli to čtyři bohatí sangerberští občané, kteří se pustili do stavby. Bylo to v letech, kdy byla ještě mimořádně dobrá hospodářská situace v Sangerbergu v důsledku slibného obchodování s chmelem. V téže době soused na Kladské, kníže Schönburg – Waldenburg stavěl svou rezidenci Kladskou s loveckým zámečkem. Také nová lázeňská budova v Sangerbergu byla stavěna ve stejném švýcarském stylu. Lázně dostaly název Elisabethbad („Alžbětiny lázně“) a očekávalo se využití čtyř zdejších kyselek. Byly to prameny Rudolfův, Giselin, Vincentův a Hublův. Nad Vincentovým pramenem (v lese za budovou lázní) byl postaven dřevěný pavilon.

Lázeňská budova byla velká, bylo upraveno okolí budovy, založen lázeňský park na druhé straně silnice, takže se rozkládal mezi říčkou Rodou a silnicí. V budově bylo 40 na svou dobu komfortních pohostinských pokojů, restaurace s

Alžbětiny lázně ve 30. letech (nahore), v 60. letech (uprostřed) 20. století a současný stav (dole). Obrázky z archivu Městského muzea Mariánské Lázně a Zdeňka Buchteleho.

velkým jídelním sálem pro 200 lidí, koncertní síň, herny a čítárna. Tak vznikl přitažlivý lázeňský ústav ve švýcarském stylu, k němuž přiléhaly remízy pro kočáry a stáje pro koně.

Lázeňské zařízení mělo koupelny pro uhličitě koupele, pro tzv. ocelové lázně (s množstvím železa), pro koupele s přídatkem extraktu ze smrkového jehličí, koupele s různými bylinnými a

jinými přísadkami, sirnaté lázně a prováděly se tu i slatinné zábaly. Slatina se využívala místní.

První zdejší lázeňský lékař byl Dr. Felix Urbaschek. Lázně vyhledávali nejen letní hosté na zotavenou, ale hlavně nemocní za léčením. Lázně doporučovali lékaři k doléčování po mariánskolázeňské kúře, tzv. "Nachkur". Indikačně šlo o celý komplex chronických chorob dýchacích cest, různé neurózy, neurastenie, nespavost, nechutenství, blednička a rekonvalescence po těžkých onemocněních. Dalším lázeňským doktorem byl Dr. Schuldes.

Sezóna trvala od 15. května do 30. září a ceny koupelí byly: minerální koupel – 50 krejcarů, s extraktem ze smrkového jehličí – 80 krejcarů, slatinná koupel – 1 zlatý a 20 krejcarů, parní koupel – 20 krejcarů. To byly velmi laciné koupele. Koupele se podávaly ve 12-ti kabinách.

V blízkosti lázní vzniklo i lázeňské koupaliště a později i tenisové hřiště s kabinami. Ale i tak začalo lázeňství upadat.

Rozvoj původních lázní byla na škodu častá změna majitelů lázní a nadto postihl Sangerberg ještě jeden neúspěch. Kolem roku 1900 se projednával projekt nové železniční tratě „Vlkovice – Rájov – Sangerberg – Litrbachy – Falknov“. Projekt se však nerealizoval a Sangerberg zůstal oddělen od dopravních tepen – bez lázní i bez obchodu. Přesto se Sangerberg stal vyhledávaným letoviskem pro trávení volného času lidmi z velkých měst. Za první republiky byla budova lázní využita jako ozdravovna pro osoby s nemocemi dýchacího ústrojí a především s tuberkulózou. To trvalo až do roku 1948, kdy bylo místo zabráno jako vojenský prostor. Po zrušení vojenského prostoru

byl lázeňský dům upraven a v září 1967 se otevřel jako domov důchodců. V roce 1985 domov důchodců vyhořel a jeho oprava se vlekla až do roku 1990. Počátkem 90. let práce dobíhaly, byla položena nová měděná střešní krytina a budova byla prakticky dodělána. A teď přišla poslední rána. Porevoluční podmínky dopustily, že ještě týž rok, kdy byla budova dokončena (1990), místní obyvatelé strhli a ukradli měděnou krytinu střechy. Tak byla budova otevřena dešti a sněhu, a jak to dopadlo vidíte na snímku.

Použitá literatura:

Švandrlík R. (2000): Krátká historie slavných lázní Sangerberg, Hamelika 5/2000, 30-32

Anna Bucharová

Nepůvodní rostliny: Křídlatky

Každý křídlatku (rod *Reynoutria*) jistě někdy viděl. Jsou to nápadné, velmi vysoké byliny s velkými listy, které vytvářejí velmi husté porosty. Takové porosty můžeme vidět např. po levé straně silnice z Mariánských Lázní do Velké Hleďsebe. Taxonomicky se křídlatky řadí do čeledi rdesnovitých (*Polygonaceae*), jsou tedy příbuzné našim šťovíkům a rdesnu hadí kořen (*Polygonum bistorta*). Rostliny pocházejí z Asie, u nás jsou nepůvodní. V České republice nalezneme tři druhy, které jsou si navzájem značně podobné: křídlatku japonskou (*Reynoutria japonica*) s menšími listy s uťatou listovou bází, k. sachalinskou (*R. sachalinensis*) s velikými listy se srdčitou listovou bází a jejich křížence k. českou (*R. x bohemica*).

Celkový areál

Křídlatka japonská je původní v Číně,

Japonsku, na Taiwanu a na Korejském poloostrově. Roste od nížin až po subalpínské polohy (až do 3800 m n. m.). V nížinách obývá břehy řek narušené erozí. Se vzrůstající nadmořskou výškou se charakter porostů mění, ale vždy je vázána na disturbovaná místa, často se jedná o rostlinu primárních sukcesních stadií. Dokonce jako první osidluje nehostinné lávové příkrovy, kde je díky schopnosti akumulovat dusík klíčovou rostlinou sukcese. Křídlatka sachalinská má původní areál o poznání menší – pouze poloostrov Sachalin a severní Japonsko. Zde osidluje břehy řek, kde vytváří téměř neproniknutelné porosty. Původní areál křídlatky české je pravděpodobně pouze v severním Japonsku, kde se vyskytují oba rodičovské druhy (k. česká vznikla zkřížením k. japonské a k. sachalinské). Další údaje v literatuře chybí a tato problematika je dosud neprozkoumaná. Zajímavé je, že druh byl popsán až z nepůvodního areálu ze střední Evropy, odtud pochází jeho jméno.

Nepůvodní areál křídlatek zahrnuje téměř celou Evropu, Severní Ameriku a Nový Zéland.

Introdukce a důvody pěstování

Křídlatka japonská byla do Evropy

Křídlatka sachalinská (*Reynoutria sachalinensis*) u silnice Mariánské Lázně – Karlovy Vary, odbočka na Ovesné Kladruby. Foto Anna Bucharová.